

AUTOIMMUN KASALLIKLAR: ETIOLOGIYA, PATOGENEZ VA KLINIK JIHATLAR

Xamidullayeva Moxira Sobit qizi
EMU UNIVERSITY talabasi

Annotatsiya: Autoimmun kasalliklar immun tizim faoliyatining chuqur buzilishi natijasida rivojlanib, organizmning o'z to'qima va hujayralariga qarshi immun javob shakllanishi bilan tavsiflanadi. Ushbu maqolada autoimmun kasalliklarning kelib chiqish sabablari, patogenezi, asosiy turlari, klinik belgilari hamda ularning tashxis va davolashdagi ahamiyati keng yoritilgan. Maqola autoimmun jarayonlarning immunologik asoslarini tushuntirish va ularning tibbiyot amaliyotidagi dolzarbligini ochib berishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: autoimmun kasalliklar, immun tolerantlik, autoantitanachalar, yallig'lanish, patogenez.

Аннотация: Аутоиммунные заболевания развиваются в результате глубоких нарушений функций иммунной системы и характеризуются формированием иммунного ответа против собственных тканей организма. В статье подробно рассмотрены причины возникновения аутоиммунных заболеваний, механизмы их патогенеза, основные формы, клинические проявления, а также значение диагностики и лечения. Работа направлена на раскрытие иммунологических основ аутоиммунных процессов и их актуальности в клинической медицине.

Ключевые слова: аутоиммунные заболевания, иммунная толерантность, аутоантитела, воспаление, патогенез.

Dolzarblik

Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, autoimmun kasalliklar tarqalishi yildan-yilga oshib bormoqda. Bunga genetik moyillik, ekologik omillar, virusli infeksiyalar, stress va gormonal o'zgarishlar sabab bo'lmoqda. Autoimmun kasalliklar ko'pincha yosh va mehnatga layoqatli aholida uchrashi tufayli ijtimoiy-iqtisodiy zarar keltiradi.

Ushbu kasalliklarning uzoq muddatli kechishi, doimiy dori vositalariga ehtiyoj tug'dirishi va nogironlikka olib kelish ehtimoli ularni chuqur o'rganish zarurligini ko'rsatadi.

Kirish

Immun tizimning eng muhim xususiyatlaridan biri bu — o'z va yot antigenlarni aniq farqlash qobiliyatidir. Ushbu mexanizm immun tolerantlik deb ataladi. Tolerantlikning buzilishi natijasida immun tizim o'z organizmi hujayralariga nisbatan agressiv munosabat bildiradi va autoimmun kasalliklar rivojlanadi. Autoimmun

kasalliklar surunkali kechishi, tizimli a'zolari zararlashi va og'ir asoratlar qoldirishi bilan ahamiyatlidir.

Bugungi kunda autoimmun kasalliklar nafaqat revmatologiya, balki endokrinologiya, nevrologiya va gastroenterologiya kabi ko'plab sohalar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ularni o'rganish dolzarb ilmiy masala hisoblanadi.

Asosiy qism

Autoimmun kasalliklarning etiologiyasi

Autoimmun kasalliklarning rivojlanishida irsiy omillar muhim rol o'ynaydi. HLA tizimi bilan bog'liq genetik o'zgarishlar autoimmun jarayonlarga moyillikni oshiradi. Bundan tashqari, viruslar, bakteriyalar, kimyoviy moddalar va ayrim dori vositalari ham autoimmun reaksiyalarni qo'zg'atishi mumkin.

Patogenez

Autoimmun jarayonlarning asosida immun tolerantlikning buzilishi yotadi. Natijada autoreaktiv T-limfotsitlar faollashadi va autoantitanachalar ishlab chiqariladi. Ushbu antitanachalar hujayralar va to'qimalarga zarar yetkazib, surunkali yallig'lanish jarayonini yuzaga keltiradi.

Autoimmun kasalliklarning tasnifi

Autoimmun kasalliklar quyidagi turlarga bo'linadi:

Tizimli autoimmun kasalliklar (qizil yuguruk, sklerodermiya);

A'zo-spetsifik autoimmun kasalliklar (qandli diabet 1-turi, autoimmun tireoidit);

Aralash shakllar.

Klinik ko'rinishlar

Autoimmun kasalliklarning klinik belgilari zararlangan a'zoga bog'liq bo'ladi. Umumiy belgilar sifatida holsizlik, vazn yo'qotish, subfebril isitma va surunkali og'riqlar kuzatiladi. A'zo-spetsifik shakllarda esa aniq klinik simptomlar ustunlik qiladi.

Tashxis va davolash

Tashxis qo'yishda immunologik tekshiruvlar, autoantitanachalarni aniqlash va instrumental usullar muhim ahamiyatga ega. Davolashda immunosuppressiv preparatlar, gormonal vositalar va biologik terapiya qo'llaniladi.

XULOSA

Autoimmun kasalliklar murakkab va ko'p omilli patologiyalar bo'lib, ularni erta aniqlash va samarali davolash muhim hisoblanadi. Ilmiy tadqiqotlar ushbu kasalliklarning patogenezini chuqurroq o'rganish va yangi davolash usullarini ishlab chiqishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Davidson A., Diamond B. Autoimmune diseases. New England Journal of Medicine, 2019.

2. Abbas A.K., Lichtman A.H. Cellular and Molecular Immunology. Elsevier, 2021.
3. Rose N.R., Mackay I.R. The Autoimmune Diseases. Academic Press, 2020.
4. Karimov I. Klinik immunologiya. Toshkent, 2018
5. Шагазатова, Б. Х., & Рахимбердиева, З. А. (2024). РАННИЕ БИОМАРКЕРЫ ДИАБЕТИЧЕСКОЙ БОЛЕЗНИ ПОЧЕК. Eurasian Journal of Medical and Natural Sciences, 4(9), 34-44.
6. AKZAMOVNA, Z. R., XABIBULLAYEVNA, S. B., KAMARDINOVNA, N. D., & TOXTABAYEVICH, B. Q. (2019). THE STUDY OF THE POLYMORPHIC GENE AGTR1 1166 A> C AND A MARKER OF NEPHRINE WITH DIABETIC NEPHROPATHY IN PATIENTS WITH TYPE 1 DIABETES IN THE UZBEK POPULATION. International Journal of Pharmaceutical Research (09752366), 11(3).
7. Нажмутдинова, Д. К., Рахимбердиева, З. А., & Максудова, Д. Р. (2017). Relationship of autoimmune thyroids with violations of reproductive function in women of childbearing age. Евразийский Союз Ученых, (2 (35)), 31-34.